

Zorionak niri

Mikel Zubeldia Etxeberria

Julene Azpeitia ipuin lehiaketa
2007



Zumaiko Udala

*enkar
txanpa*



Zorionak niri

Mikel Zubeldia Etxeberria

Julene Azpeitia 20. ipuin lehiaketa

2007

1. saria

Zumaian Julene Azpeitia ipuin lehiaketaren 25. urteurrena ospatzeko egindako digitalizazioaren emaitza, 2012ko irailean.

© Mikel Zubeldia Etxeberria (ipuinarena)

© Zumaiako Udala (argitalpen honena)

Laguntzailea: KUTXA

Öchreland, 2004-08-28. Clery museoko Muratori kikeroneari entzuna.

MURATORI.- Lübeckeko Theater Figuren museoan bazen urtebetetze egunean loreak jasotzen zituen idazkari bat. Maiatzaren hogeita biro, Kamelie loradendako mutila museora etorri eta lore sorta ederra eskaini ohi zion, gu guztion begirada maltzurren aurrean. Dotore jantzi ohi zen Renata Marie okasiorako, lanerako baino dantzarako: soineko estanpatu, orratz takoi, ile kardatu, margo bizi, pantera azkazal, tximeleta betile eta *Tulipe Noir* perfume nahasgarriaz. Berezko graziarik ez zuen idazkari zanpana, printzesaz mudatzen zen egun bakar batez. Eta horregatik bakarrik, berezi bihurtzen maiatzaren hogeita biro, dudarik gabe, ez soilik berarentzat, Theater Figuren museoko lankide guztiontzat ere. Museoko errutina loeragilea apur bat arintzen zигun aldetik.

Normal-normal hasi ohi zen goiza, nahiz eta giroan zerbait bitxia usain zitekeen, urduritasun bat, zer edo zer... Tarteka Renata Marieri begiratzen genion, disimuluz. Ez zигun hark inolako seinalerik ematen, Hugo Lamartine zuzendariaren eskutitzak beti bezain prestu diktatzen ziharduen. Edo, telefonoari ahots leunaz erantzuten. Ezerk ez zuen gertakizun estrainiorik iragartzen. Harik eta, hamaikak aldera, loradendako mutilak txirrina jotzen zuen arte. Orduan, aurpegiko kolore gorria pizten zitzaion eta idazmahaitik altxatzen zen, nola pinpilinpauxak lorez lore, salto ttikiak emanez. Loradendako mutilarengana hurreratzen zen, eta, eskutatik kentzen zizkion loreak. Lore garestiak izan ohi ziren: *azoketan nekez aurki daitezkeenak*, Lotte erromantikoak esan ohi zuenez; *edonork opari ez ditzakeenak*, Elga kontu-emaileak; *Holandatik estraperloz ekarritakoak*, Gabi mutxurdinak. Renata Mariek entzungor egiten zien guztiei, eta, loreak usaintzen zituen; luze eta sakon usaintzen zituen eta ondoren, lili, krabelin, tulipan eta arrosa artean lardaskan ibili ohi zen. Harik eta sobre batetik txarteltxo bat jaso eta bihotzondora eramaten zuen arte. Begiak gorritzen zitzaizkion onduan; malko bat ere inoiz jausten zen. Loradendako mutilari eskupekoa eman eta komunean gordetzen zen Renata Marie.

Eszena gazi-goza hura lankideon begirada sinesgogor, errezelatu eta zelatarien pean gertatu ohi zen. Renata Marie komunean gordetzen zen aldiko, ankerki trufatzen zitzaizkion zenbaitzuk, irribarre hitsaz begiratzen zuten bestetzuk, eta niri —zer esango dizuet ba—, tximeleta beltzak ezpata-dantzatzen zitzaizkidan eztarrian. Ez zen gutxiagorako. Guztiok baikenekien, lore horien atzean ez zela hark iradokitako maitale italiarrik ezkututzen, ez bizkonde

hungariarrik, ezta isileko senar ehiztaririk sikiera. Ondo genekien ez zela inor lore horien atzean. Bere buruari loreak oparitzen zizkion idazkariaren bakardade eta tristurak ez baziren.

Urtero errepikatzen zen erritual berdina, bariazio batzuk goiti-behiti. Ez dakit ziur zenbat denbora iraun ote zuen tradizio iruzurtiak. Urtetik urtera puztuz joan zela iruditzen zait. Demasekoago eta gezurrago bihurtzen. Eta tristeagotzen. Ez dakit, nire ustea da. 1953ko maiatzarren hogeita biam, Kamelie loradendako mutila museora etorri zen urtero legez. Baina Renata Marie ez zen museoan. Bi egun ezkerro museotik azaldu gabe gaixorik omen zen. Erretzaile porrokatua zela guztiok genekien. Berehala hasi ziren haren inguruko txutxumutxuak. *Bronkioetako gaixotasun kronikoa ez ote zuen*, iradoki zuen Lottek. *Hezurretako gaitz sendaezina*, Elgak. *Larrujomina*, Gabik. *Gerran gorriak ikusitakoa* zela, bota zuen bere alde atera zen nostalgiadun batek. Inork ez zekien egiazki zer arraio gertatzen zitzaion Renata Marie idazkariari.

Renata Marie lantokian azaldu ez zen arren, zazpi orkidea beltz eskaini zizkion balizko maitaleak, urruneko maitaleak, hausterrearen maitaleak. Idazkaria laguna nuenez, neronek hartu nizkion loreak. Arrosa koloreko sobrea zekarten. Gehiegi perfumatutakoa. Gogoan dut amerikar turista taldea zain nuela. Eurengana joateko ahalegina egin nuen arren, berehala etorri zitzaizkidan lankideak xaxaka, ea txarteltxoa irakurriko nien eskatuz. Limurketarako teknika bereziak erabili zituzten gainera Lottek, Elgak eta Gabik. *Ezta pentsatu ere*, erantzun nien. *Berarentzako da eta berari emango diot*, gehitu ere. Barre sarkastikoa egin zuten hiruek. Indar guztiez gogor egin behar izan nien. Izan ere, giza kondiziokoak hain gara otso hurkoarekin, gaixorik zen idazkariarekin, non trufak eta apustuak ere eginak zituzten, nonbait, txarteltxoan jarriko zuenaren inguruan. Eta ez. Ez nengoen horretarako prest. Ez eta ez.

Eguerdi aldera, etxera itzultzetakoan txarteltxoa leitzeko tentazioan jausi nintzen. Zertarako irakurri behar nuen niretzako ez zen mezua? Nire buruari gogor egin behar izan nion. Baina txarteltxoa salako arasa batean uztera nindoan unean, irakurtzeko inpultso kontrolaezina sentitu nuen. Neroni ere tarteka debila naiz. Jakin nahiaren zulora erori nintzen. Jakin nahi duzue, lagunok, —esan zien Muratorik Clery museoko bisitariei—, zer zioen idazkariaren txarteltxoak?

“Lankide maitteok,

bere buruari loreak oparitzen dizkion idazkaria nauzue. Dakizuen bezala, bi egun dira lanetik at naizela. Eta ez; ez da gaixorik nagoelako, baizik eta etxean goxo-goxo geratzeko apeta nuelako. Zertarako? Atzeratutako liburu kuttunak irakurri, Schwarzkopfen Lied zoragarriak aditu, ‘Burdako’ patroiez soineko berria josteko... Hitz bitan: arnas berritzeko. Oraintxe, ‘Die Polka des Seiltänzers’ nobelatxoa leitzen ari naiz. Ez dago gaizki. Baina Von Schübelen nouvelleak tristeak direla ez al duzue uste? Jende grisa ageri dutela... Bazterrekoa. Karkaila. Ni, berriz, oso bestelakoa naiz. Ni alaia naiz. Bizitza bera ere alaia da, ederra da. Edo, hala behar luke izan. Nork bere buruari loreak oparitzen badizkio. Musu handi bana.

Renata Mariek”.

Hori guztia jartzen zuen txarteltxoak, ingeles te-poteen moduko letra etzan loratuaz. Eta, horrela askatu zen, lagunok, boomerangaren ibilbidea bete zuen lore igorlearen enigma. Ondo pentsatuta, hura zen adar jotzea. Urtetan zehar barrezka aritu gintzaizkion lankideak barregarri geratzen ginen. Renata Marieren ironiazko geziak bete-betean jo baikintuen. Ez zen bera tristea, tristeak gu guztiok ginen. Aldez edo moldez trufatu gintzaizkionak. Notatxo hura zenbat eta gehiagotan leitu ahala, orduan eta nokeatuago, baina era berean harroago eta askeago sentitu nintzen. Horregatik, lanera itzultzerakoan, egoki iruditu zitzaidan museoko lankide ankerrak bildu eta Renata Marieren notatxoa leitzea. Eta gozamina izan zen, sinetsiezadazue, eskutitza mantsoki leitzearekin batera, euren aurpegi erretxindunak banan-banan arakatzea. Sekulako gozamina. Ankerrenenak eklipsatu egin zirela, oso gogoan dut; beste bakan batzuenak ordea, barren barrenean kariñoa ziotenenak alegia, argiztatu.

Eta oxala, lagunok, kontakizun hau enigmaren askatzearekin finitu balitz – esan zien Muratorik Clery museoko bisitariei hasperen eginez-. Baina menturak nahi izan zuen Renata Marie handik bi urtera bihotzekoak jota hiltzea. Eta hau aditzean, otoi, triste jartzea eskatzen dizuet. Inportantea da zuek ere tristuraren tesituran ipintzea. Eta, irudika ezazue koadroetan zuriena baina era berean beltzena. Irudika ezazue otsailetan krudelena. Irudika itzazue Lübeckeko kanal izoztuak. Elur lohietako txori eri ilauna. Zisne beltza. Snapps merkeko botila hutsak. Hiritar behazundak. Irudika ezazue desolazioa. Eta, irudika ezazue idazkari mutxurdina, Gottliebstraße-ko pentsioko 12. gelan zerraldo, denbora geldiarri galdezka.

Hortxe duzue idazkariaren gorpua, zuen irudimenaren begi bistan da, altzari zaharkituko gela ilunean. Soineko arrosa argia ipini diote. Dotore makilatu dute. Argizari argiaren argi-ilunek, itzal jostariak, ederrago eta sekretuago egiten dute. Poeta batek, neronek baino egokiago, otsail beltza maiatzaren soinekoz beztitu dela idatziko zuen. *Zein politta dagoen*, atera zaio, negar zotinka, Anne-Lore pentsio-kideari. Hogei urte eskaseko neska lañoa da Anne-Lore; arpeggione ikaslea. Schumannen adagio arrailgarriena jotzen ari zaio omenaldi moduan. Amaitu da, halako batean, Anne-Loreren saioa. Schumannen azken si bemola eternidadean abaildu da. Eta denboraren oihala haizerik gabe geldirik da, Lübeck gorriko teilatu elurtuak mugiezin diren bezala, izotz-puskak zintzilik, eta, txori eriek hegoak astintzen dituzten arren, hegal egiten ez duten moduan. Beilari ditu Renata Mariek, Silesian bizi duen anaia bakarra, artzain protestantea. Barne-errezoan dena. Haren aldamenean, emakume ttente bat (erraina ote?) eta euren seme-alaba ttikiak. Neroni ere han naiz, laguna beilatzen. Gaualdera, kanposantura eramanez zerraldoa zaldi zuriek tiratutako gurdian. Elurra mara-mara ari du.

Modu sorrean gertatu zen lur ematea. Museoko lankide guztiak bertan ginen, Hugo Lamartine zuzendaria barne. Ohiko modu patetikoan zihoan dena, amaieran izan ezik. Lurra eman berritan, Kamelie loradendako mutila han azaldu zen arnasestuka, eta, lore sorta bat utzi zuen Renata Marieren epitafio itxi berrian. Ez zen hil-koroa bat. Zazpi orkidea beltz ziren. Urtebetetzetarakoak. Horrek jendea nahastu zuen. Lankide batzuen disimuluzko zurrumuruak aditu ziren. Loreek sobretxo bat zekartela ohartarazi zidan Anne-Lorek. *Tulipe Noirez* perfumatuta zegoen. Nire izena zekarren. Jaso nuen. Progukoak, isilpean barreiatzen hasi ziren. Lamartine jaunak bizkarreko lagunkoia eskaini zidan.

Apur bat aldendu eta bazterreko tunba baten gainean eseri nintzen. Dardarka nengoen. Urduri. Kostata erauzi nituen eskularruak. Hala zioen

notatxoak: *"Itsasoko kresal artean zure usaina nabari dut, terrorearen irlan. Maite zaitut..."*. Horraino ausartu nintzen. Zer broma klase zen hura? Ez nuen ulertzen. Berriz saiatu nintzen: *"Itsasoko kresal artean zure usaina nabari dut, terrorearen irlan. Maite zaitut Muratori."* Muratori?, ia jauzi bat eman nuen. Ondoeza sentitu nuen, zorabioa, itolarria. Une luzea egin nuen ezerezean pentsatzen. Ohartzerako, bakar-bakarrik nengoen; hildakoen konpainia noblean, bakarrik. Farola argiak itzali zituzten. Kanposantutik irten beharra zegoen. Arbola biluzien etorbidean, egin nuen itzulerako bidea. Erroiek lagundu zidaten atera bidera.

Eta, orduan, soilik orduan, jabetu nintzen nitaz enamoratuta bizi izan zela Renata Marie. Urte luzez, desesperatuki eta gorde-gordean, nik ezertxo ere jakin gabe. Gerora jakin nuen, Anne-Loreren eskutik jakin ere, bidali gabeko ehunka eskutitz utzi zizkidala Renata Mariek. Heriotza gertatu eta aste pare batera, eskutitz horiek guztiak laga zizkidan Anne-Lorek dozena erdi zapatakaxetan. Betileak erre artean irakurri nituen guzti-guztiak. Eta, eskutitzek harenganako bide berriak erakutsi zizkidaten. Ohartu nintzen, inteligentzia eta bizipoz harrigarri baten jabe zela Renata Marie, eta haren figura apurtua osotu nuen, dama grekoaren eskultura eder apurtua osotzen den era berean. Eta, jakin nuen, maitatua izan gabe, maitatu izan zuela. Izugarri maitatu eta sufritu zuela gizajoak. Renata Mariek utzitako idatzien lerroek, Muratori berri bat azalerarazi zidaten, neronek inoiz esploratu gabeko dimentsio, ate, ispilu multiplikatu eta gela itsuekin. Zenbat gauza ez ote nuen ikasi haren eskutitzak irakurtzen. Dudarik gabe, Renata Marie ezagutu izanak merezi izan zuen. Gehiago ezagutzeak are gehiago merezi izango zuen moduan. Ezagutzea maitatzea baita.

Eta, lagunok, —esan zien Muratorik, Clery museoko bisitariei begirada galduaz— puntu honetara iritsita, aitormen bat egin behar dut. Bada ororen gainetik auzi bat urte luzetan arduratu eta tormentatu nauena. Agian Renata Mariek berak jakin behar izan zuena. Edo agian ez. Urteak joan eta urteak etorri, maiatzaren hogeita biro loreak jasotzen zituenetan, oso jeloskor jartzen nintzela.